

Sygn. akt II UK 164/13

## POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku H. W.  
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka  
Terenowa w K.  
o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń  
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 27 sierpnia 2013 r.,  
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 listopada 2012 r., sygn. akt III AUa [...],

**odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.**

### UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2012 r., III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy H. W. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 17 kwietnia 2012 r. w sprawie przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa w K. o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji oparte m.in. na dowodach z opinii biegłych lekarzy internisty, neurologa, psychologa, psychiatry oraz laryngologa, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy w rozumieniu art. 21 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), a tym samym nie spełnił przesłanek dla przyznania dochodzonego świadczenia.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając nieważność postępowania – art. 378 § 1 w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. – „w zakresie w jakim Sąd drugiej instancji, nie stwierdził nieważności postępowania, wobec faktu oddalenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (mimo spełnienia warunków jego przyznania), dlatego strona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw”. W skardze kasacyjnej wskazano także naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst; Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) - „w zakresie w jakim Sąd II instancji podtrzymał wyrok Sądu I instancji pomimo, iż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawiera definicji częściowej niezdolności do pracy w gospodarstwie, wobec stanu zdrowia wnioskodawcy dokonał błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowanie tego przepisu uznając, częściowa zdolność do pracy wnioskodawcy jest równoznaczna z całkowitą jego zdolnością do pracy w gospodarstwie i stanowi przesłankę odmowy przyznania renty rolniczej”, art. 21 ust. 1 i 5 oraz art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, oraz przepisów postępowania - art. 117 § 5 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania w tym kosztach zastępstwa procesowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na nieważność postępowania jak i istotne zagadnienia prawne – „czy częściowa niezdolność do pracy automatycznie wyłącza całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie i powoduje wygaśnięcie prawa do renty z tego tytułu, wobec braku możliwości otrzymania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w gospodarstwie”, oraz „czy wobec częściowej niezdolności do pracy w gospodarstwie istnieje możliwość, w wyniku zastosowania art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmowy przyznania renty rolniczej”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

1. w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,
2. istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
3. zachodzi nieważność postępowania lub
4. skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Na wstępie należy rozważyć podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie jest

pozbawieniem możliwości obrony i nie powoduje nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., jak również nie narusza art. 6 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności - Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 - (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1999 r., II UKN 418/98, OSNAPiUS z 2000 r. nr 9, poz. 359, z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane). Również naruszenie art. 5 k.p.c. przez niepouczenie osoby głęboko chorej psychicznie o konieczności ustanowienia pełnomocnika w procesie nie powoduje nieważności postępowania (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP z 2006 r. nr 5-6, poz. 95). Podkreślenia wymaga również, że nie budzi wątpliwości w orzecznictwie, że nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania wynikającej z art. 379 pkt 5 k.p.c. okoliczność, że strona z powodu niewiedzy nie zgłosiła dowodów w celu wykazania zasadności swego żądania (por. wyrok z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 120/02, niepublikowany), a także nieprzeprowadzenie przez sąd pracy dowodu z urzędu (por. postanowienie z dnia 20 maja 2003 r., I PK 95/03, niepublikowane). Należy zauważyć, że co prawda skarżącemu odmówiono ustanowienia na jego wniosek pełnomocnika procesowego z urzędu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji (postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 12 lipca 2011 r., k. 20) ale wniosek ten nie był ponawiany w postępowaniu apelacyjnym, a skarżący samodzielnie złożył apelację jak i w toku postępowania w terminie wniosek o uzasadnienie wyroku sądowego. Ustanowił też pełnomocnika w postępowaniu kasacyjnym, który przygotował w jego imieniu skargę kasacyjną, co dowodzi samodzielności i umiejętności działania w postępowaniu sądowym. Wskazać należy również, że zarzut nieważności postępowania z przyczyny, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., jest całkowicie chybiony, jeżeli z akt rozpoznawanej sprawy jednoznacznie wynika, że strona skarżąca uczestniczyła w postępowaniu i nie była pozbawiona możliwości korzystania z przysługujących jej praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., III SK 29/04, niepublikowany), nawet w sytuacji, gdyby wcześniej doszło do naruszenia przez sąd przepisów procesowych (por. wyrok z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 524/97, Prok. i Pr. z 1999 r. nr 5, poz.

43). W obliczu powyższego brak zatem podstaw do uznania, że wnioskodawca w toku postępowania sądowego był pozbawiony możliwości obrony swoich praw.

Z kolei za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51, z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841). W sytuacji gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Wskazane w uzasadnieniu skargi kasacyjnej „pytania prawne” w istocie koncentrują się na wykładni art. 21 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowi, że renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który łącznie spełnił następujące warunki: podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez wymagany okres i jest trwale lub okresowo całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym, uznając za całkowicie niezdolnego do pracy w

gospodarstwie rolnym ubezpieczonego, który z powodu naruszenia sprawności organizmu utracił zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Należy bowiem dostrzec, że ochrona z art. 21 ust. 5 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników obejmuje tylko całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, a nie każdy mniejszy niż całkowity stopień tej niezdolności. Nie każdy więc gorszy stan zdrowia i sprawności psychofizycznej rolnika uzasadnia prawo do renty. Jeżeli ustawodawca w systemie rolniczym nie rozróżnił i nie daje ochrony rentowej w przypadku częściowej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, lecz tylko przy całkowitej, oznacza to, że w ustaleniu takiego stopnia niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym chodzi o wyraźną granicę tej niezdolności - a więc o sytuację, gdy rolnik z powodu naruszenia sprawności organizmu nie może osobiście wykonywać pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., I UK 207/10, niepublikowany).

Warto także zwrócić uwagę, w związku z podstawami skargi, że zgodnie z art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c.). Wyłączenie to oznacza pozbawienie stron możliwości kwestionowania prawidłowości dokonanych przez sąd ustaleń poprzez odnoszący się do sfery oceny i wnioskowania zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 372/09, niepublikowany).

Z tych względów na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

aw